

**«СЕМЕЙ ҚАЛАСЫНЫҢ ШӘКӘРІМ АТЫНДАҒЫ
УНИВЕРСИТЕТІ» КсАҚ**

**«БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ДЕСТРУКТИВТІ МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫН АЛДЫН
АЛУДЫҢ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»
ПЕДАГОГТЕРДІҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ КУРСЫНЫҢ
ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

СЕМЕЙ 2024

МАЗМҰНЫ

- 1) Жалпы ережелер;
- 2) Глоссарий;
- 3) Бағдарламаның тақырыптары;
- 4) Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері;
- 5) Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны;
- 6) Оқу процесін ұйымдастыру;
- 7) Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету;
- 8) Оқыту нәтижелерін бағалау;
- 9) Курстан кейінгі сүйемелдеу;
- 10) Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі.

1) Жалпы ережелер

«Білім алушылардың деструктивті мінез-құлқын алдын алудың заманауи технологиялары» мұғалімдерінің біліктілігін арттыру курстарының білім беру бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) жалпы білім беретін мектептердің, лицейлердің, гимназиялардың, колледждердің мұғалімдеріне арналған.

Қазақстан Республикасының білім мен ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының мақсаттарының бірі – қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру, жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде жеке тұлғаны тәрбиелеу және даярлау.

«Білім алушылардың деструктивті мінез-құлықын алдын алудың заманауи технологиялары» курсы тыңдаушыларға девиантты мінез-құлықты балалармен және жасөспірімдермен жұмыс істеу ерекшеліктері туралы білім береді, оларды практикалық педагог-психологтың осы бағыттағы профилактикалық диагностикалық қызметімен таныстырады.

Бүгінгі таңда балалар мен жасөспірімдердің қауіпті мінез-құлқын зерттеу генетика, биология, психофизиология, неврология, психиатрия және практикалық психология ғылымдарының шеңберінде шешілетін пәнаралық мәселе болып табылады, осы және бірқатар басқа ғылымдардың қиылысында жаңа пәнаралық бағыт- девиантология белсенді қалыптасады, психоәлеуметтік ауытқулар проблемасы психоәлеуметтік жұмыс тәжірибесінде негізгі мәселелердің бірі болып табылады, психоәлеуметтік диагностика, психологиялық түзету және әлеуметтік ауытқулардың психотерапиясы девиантты мінез-құлықты қалыптастыруда психологиялық механизмдерді терең білу және түсіну қажет.

Бұл курс оқытушылар мен психологтарға арналған курс тыңдаушыларының ғылыми-психологиялық даярлау жүйесінде маңызды практикалық орын алады. Мінез-құлықтағы ауытқулардың пайда болуы мен дамуының психологиялық механизмдерін білу мамандарды білім беру, әлеуметтік мекемелерде және жеке практикада балалармен және жасөспірімдермен кәсіби және білікті жұмыс істеуге дайындайды.

Дәріс-тәжірибелік курсты меңгеру барысында мұғалімдер девиантты мінез-құлықтың негізгі теорияларымен танысады, диагностикалық әдістер мен түзету режимдерін, мінез-құлық бұзылған балалармен жұмыс істеу ерекшеліктерін зерттейді. Курс тыңдаушыларының өзіндік жұмысы курс шеңберінде диагностикалық және әдістемелік құралдармен жұмыс істеудің практикалық дағдыларын дамытуды көздейді.

2) Глоссарий

Әлеуметтік - психологиялық бейімделу – бұл тұлға мен топтың мақсаттары мен құндылықтары арасындағы оңтайлы тепе-теңдікке әкелетін индивид пен әлеуметтік ортаның өзара әрекеттесуі. Ол жеке тұлғаның белсенді позициясын, оның әлеуметтік мәртебесін және онымен байланысты рөлдік

мінез-құлық туралы хабардар болуын жалпы топтық мәселелерді шешу процесінде тұлғаның жеке мүмкіндіктерін іске асыру формасы ретінде болжайды.

Тәуелді мінез – құлық (addictive behavior) – бұл тәуелділік пайда болғанға дейін психикалық жағдайды өзгертетін әртүрлі заттарды, соның ішінде есірткіні, алкогольді және темекі шегуді теріс пайдалану.

Әлеуметтік және жеке құзыреттіліктерді жаңарту - инновациялық қызметке ену кезеңінде жекелендіру процестерінде көрінетін өзінің ашықтығы үшін жауапкершілікті алу және ашық жүйе негізінде өзін тұлға ретінде орнықтыруда, шығармашылық өзін-өзі құруға психологиялық дайындығында көрінетін жас адамның өзін-өзі жүзеге асырудың (өнімді-өте бейімделгіш) жоғары деңгейіне дербес көшу механизмі деп түсінеміз.

Мінездің акцентуациялары - бұл белгілі бір белгілер шамадан тыс күшейтілген норманың экстремалды нұсқалары, нәтижесінде психогендік әсердің белгілі бір түріне селективті осалдығы басқаларға жақсы және тіпті жоғары тұрақтылықпен анықталады.

Антиәлеуметтік (деликвентті) мінез-құлық - бұл құқықтық нормаларға қайшы келетін және қоғамдық тәртіп пен қоршаған адамдардың әл-ауқатына қауіп төндіретін мінез-құлық. Ол заңмен тыйым салынған кез келген әрекеттерді немесе әрекетсіздіктерді қамтиды.

Әлеуметке қарсы мінез-құлық – моральдық нормалардан жалтаратын және тұлғааралық қарым-қатынастардың әл-ауқатына тікелей қауіп төндіретін мінез-құлық.

Аутодеструктивті мінез-құлық (өзін-өзі бұзушы мінез-құлық) – жеке тұлғаның тұтастығы мен дамуына қауіп төндіретін медициналық-психологиялық нормалардан ауытқыған мінез-құлық.

Дезадаптация - адамның мақсаттары мен қызметінің сараланбауымен, оның қарым-қатынас шеңберінің және шешілетін мәселелердің тарылуымен және жаңа әлеуметтік ортаның нормалары мен құндылықтарын қабылдамаумен, кей жағдайда оларға қарсылықпен сипатталатын жағдай.

Ұжым (латын тілінен аударғанда «біріктіру» дегенді білдіреді) - бұл әлеуметтік-пайдалы мақсаттармен, бірлескен қызметтің мазмұнымен және нәтижелерімен анықталатын әлеуметтік-психологиялық бірлік.

Коммуникативтік құзыреттілік – бұл коммуникативті икемділік, субъектінің ұтқырлығы, ол біріншіден, жеке тұлғаның арсеналында барлық мүмкін болатын коммуникативті қатынастар мен стратегиялардың болуымен, екіншіден, сол коммуникативті стратегияның жүзеге асуымен анықталады, ол нақты коммуникациялық жағдайды талдау және бағалау және ол қаншалықты проблемаларды шешуде субъектіні ілгерілетуі мүмкін, үшіншіден, коммуникация процесінің нақты сәтіне сәйкес келетін әдістер мен коммуникация әдістерін икемді, барабар пайдалану.

Құзіреттілікке негізделген тәсіл – білім беруді еңбек нарығының қажеттіліктерімен сәйкестендіру әрекеті; білім беру нәтижесіне бағытталған тәсіл және нәтиже меңгерілген ақпараттың көлемі емес, адамның әртүрлі

проблемалық жағдайларда әрекет ету қабілеті болып табылады; білім беру нәтижелері білім беру жүйесінен тыс мағыналы деп танылатын тәсіл.

Құзыреттілік – бұл әрекеттегі білім; тұлғаның өз өмірінде табысты болуына мүмкіндік беретін және дамудың әлеуметтік жағдайының психологиялық өнімі ретінде туындайтын когнитивтік, мінез-құлық және мотивациялық-құндылық құрамдастарын қамтитын тұтас интегративті тұлғалық білім - басқа адамдармен бірлескен іс-әрекетте жүзеге асырылған қоршаған орта мен субъект арасындағы қарым-қатынастың нақты жүйесі.

Мотивациялық дайындық – іс-әрекет процесінде ситуациялық өзгерістерге және бейімделуге қабілетті адам психикасының көп деңгейлі, көпжақты және статикалық-динамикалық құбылысы.

Ауытқыған (девиантты) мінез-құлық – қоғамға немесе жеке тұлғаның өзіне нақты зиян келтіретін, сонымен қатар оның әлеуметтік дезадаптациясымен бірге жүретін ең маңызды әлеуметтік нормалардан ауытқыған жеке тұлғаның тұрақты мінез-құлқы.

Портфолио – бұл адамның «жетістіктер досьесінің» бір түрі, маманның өзін-өзі таныстыруы. Портфолио әлеуетті жұмыс берушіге ұсынылады. Портфолионың мақсаты – кәсіби маманның іс жүзінде не істей алатынын көрсету. Жақында мектеп оқушылары да портфолио жинай бастады - олар сертификаттар, дипломдар мен сәтті эсселерді арнайы папкаға салады. Сарапшылар алдымен портфолиомен бірнеше жыл жұмыс істеу керек, содан кейін портфолио сізге жұмыс істейді деп пайымдайды.

«Психикалық бейімделуді адамның психикалық әрекетін, оның мінез-құлқын және қоршаған ортаның талаптарын сақтауды қамтамасыз ете отырып, адамның ағымдағы қажеттіліктерін қанағаттандыруға және олармен байланысты маңызды мақсаттарды жүзеге асыруға (дене және психикалық денсаулықты сақтай отырып) мүмкіндік беретін адамның іс-әрекетін жүзеге асыру кезінде жеке тұлға мен қоршаған орта арасындағы оңтайлы сәйкестікті орнату процесі ретінде анықтауға болады. Бұл анықтаманың авторы Ф.Б. Березин психикалық бейімделудің үш аспектісін анықтады: психикалық, әлеуметтік-психологиялық және психофизиологиялық».

Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу – бұл жастардың жеке әлеуетін және әлеуметтік ортаның мүмкіндіктерін өзін-өзі құру, өзін-өзі құру процесі ретінде өзіндік білім алу ресурстарына айналдыру тәжірибесін алатын (немесе кеңейтетін) арнайы жағдайлар жасау.

Өз-өзіне қол жұмсау - адамның өз өміріне қасақана қол жұмсауы. Қазіргі уақытта суицидтік мінез-құлық айқын патологиялық деп саналмайды. Көп жағдайда бұл психикалық қалыпты адамның мінез-құлқы.

Әлеуметтік белсенді университет – білім беру саласында жергілікті қоғамдастықтың инфрақұрылымдық ресурсын тиімді пайдаланатын және сонымен бірге студенттердің әлеуметтік мәселелерді шешуге нақты қатысуы арқылы аймақтың әлеуметтік ресурсын дамытуға инвестиция салатын жергілікті қауымдастық үшін ашық университет.

Әлеуметтік іс-әрекет – белгілі бір әлеуметтік мәселені шешуге бағытталған әрекет. Ол, әдетте, науқан, іс-шара немесе атаулы біржолғы көмек сияқты нысандарда жүзеге асырылады.

Әлеуметтік-тұлғалық құзыреттіліктер (ӨТҚ) - бұл адамның өз мүмкіндіктерін шындыққа айналдыратын ашық психологиялық жүйе ретіндегі өзін-өзі ұйымдастыруының көрінісі.

Әлеуметтік және жеке құзыреттер негізгі жүйелік деңгейлермен ұсынылған:

- өзінің мүмкіндіктерін түсіну (тұрақты динамикадағы өзіндік ерекшелігі);
- өз мүмкіндіктерін қоршаған орта мүмкіндіктерімен салыстыра білу және оларды өз дамуы үшін пайдалана білу;
- өзінің мүмкіндіктері мен білім беру ортасының мүмкіндіктері арасындағы байланыс, өзінің даму міндеттері контекстінде білім беру ортасының мүмкіндіктерін көре білу;
- инновациялық өнімді жасау үшін өз әлеуетімен және қоршаған ортаның мүмкіндіктерімен жұмыс істей білу.

Әлеуметтік жоба – жобаның бастамашысы құрастырған, (1) мақсаты өзгерген ортада материалдық немесе рухани құндылықтарды жасау, жаңғырту немесе қолдау болып табылады, (2) кеңістіктік-уақыттық және ресурстық шекаралары бар және (3) адамдарға әсері өзінің әлеуметтік мәні бойынша оң деп танылған.

Әлеуметтік жобалау – бұл әлеуметтік объектілерді, әлеуметтік қасиеттерді, әлеуметтік процестер мен қатынастарды жобалау; адамның әлеуметтік ортасына оң өзгерістерді мақсатты түрде енгізу.

Әлеуметтік және кәсіби үлгілер – бұл университетте әлеуметтік және кәсіби студенттік бірлестіктерде оқу кезінде өзіңізді кәсіби деңгейде сынап көру мүмкіндігі.

Мінез - бұл тұлғаның мінез-құлқының типтік тәсілдерін анықтайтын белсенділік пен қарым-қатынаста дамып, көрінетін тұлғаның тұрақты жеке қасиеттерінің жиынтығы.

3) Бағдарламаның тақырыптық мазмұны

1. «Білім алушылардың деструктивті мінез-құлқын алдын алудың заманауи технологиялары» оқу курсына кіріспе.
2. Адамның даму проблемасының негізгі тәсілдері, қалыпты және қалыптан тыс даму критерийлері мен шарттары. Девиантты мінез-құлықтың негізгі теориялары.
3. Мінез-құлықтағы ауытқулардың қалыптасу факторлары.
4. Агрессивті мінез-құлықты диагностикалау, алдын алу және түзетудің негізгі тәсілдері.
5. Суицидтік мінез-құлықты диагностикалау және түзету.
6. Девиантты мінез-құлқы бар балалар мен жасөспірімдермен әлеуметтік-психологиялық, профилактикалық және реабилитациялық іс-шаралар.

4) Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері.

Мақсаты: Дәріс-тәжірибелік курсты меңгеру барысында мұғалімдер девиантты мінез-құлықтың негізгі теорияларымен танысады, диагностикалық әдістер мен түзету режимдерін зерттейді, мінез-құлқы бұзылған балалармен жұмыс істеу ерекшеліктерін зерттейді. Курс шеңберінде диагностикалық және әдістемелік құралдармен жұмыс істеудің практикалық дағдыларын қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Девиантты мінез-құлықты зерттеудің негізгі теориялық тәсілдерін ашу.
2. Девиантты мінез-құлықтың қалыптасуының негізгі психологиялық механизмдері мен заңдылықтарын ашу.
3. Девиантты мінез-құлықтың қалыптасуының негізгі факторлары мен шарттарын көрсету.
4. Девиантты мінез-құлықтың жеке формаларын зерттеу. Адамзат қоғамының даму барысындағы мәдениеттер мен өркениеттер.
5. Девиантты мінез-құлық пен психологиялық түзету мүмкіндігін зерттейтін диагностикалық әдістерді қарастыру.

Күтілетін нәтижелері:

1. Қазіргі девиантологияның, профилактикалық психологияның негізгі ережелері мен мәселелерін білу;
2. Девиантты мінез-құлықты түзету мен алдын алудың негізгі принциптері мен тәсілдерін білу және қолдану;
3. Жеке топтық әлеуметтік-психологиялық жұмыстың формалары мен әдістерін қолдану.
4. Девиантты баламен, жасөспіріммен немесе топпен жұмыс бағдарламасын әдістемелік тұрғыдан дәл құру;
5. Өз қызметінің нәтижесін жобалау және жоспарлау, ауытқуды әлеуметтік маңызды мәселе ретінде зерттеу логикасын құру;
6. Тәрбиелік және профилактикалық қызметтің жеке стилін қалыптастыру;
7. Ата-аналармен және басқа, психологиялық емес құрылымдардың мамандарымен өзара әрекеттестік орнату.

5) Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Оқу-тақырыптық жоспар

№	Модуль	Тақырып	Сабақтың формасы	Мазмұны	Сағат саны
1	Модуль 1. «Білім алушылардың деструктивті мінез-құлқын алдын алудың	1. Оқыту курсының мақсаты мен міндеттері. Деструктивті мінез-құлықтың анықтамасы,	Дәріс – тәжірибе	Девиантты мінез-құлық түсінігін кеңейту.	

	заманауи технологиялары» оқу курсына кіріспе.	құрылымы: девиантты мінез-құлықтың мәдени бекітілген түрлері (данышпандық, көшбасшылық қабілеттер), девиантты және деликвентті мінез-құлық.			
		2. Девиантты мінез-құлықтың әлеуметтік мәні.	Дәріс-презентация	Мінез-құлықтың «қалыптылығын» бағалау үшін әлеуметтік нормаларды анықтау мәселесін қарастырыңыз.	
		3. Девиантты мінез-құлық табиғатын зерттеуде жүйе құраушы ретінде психологиялық тәсілді негіздеу.	Дәріс	Мінез-құлық ауытқулары бар балалармен педагогикалық психологтың жұмысын қарастырайық.	
2	Модуль 2. Адамның даму проблемасының негізгі тәсілдері, қалыпты және қалыптан тыс даму критерийлері мен шарттары. Девиантты мінез-құлықтың негізгі теориялары.	Психологиядағы «даму» категориясы. Адам дамуының факторлары мен шарттары.	Топтық жұмыс	Диагностикалық жұмысты талдау.	
		Адамгершілік адамды адамға қатыстыру тәсілі ретінде. Адамның адамгершілік дамуының шарттары мен критерийлері.	Дәріс	Адамгершілікті белсенділіктің психологиялық сүйемелдеуі ретінде қарастырыңыз	
		Девиантты мінез-құлық табиғатын ғылыми тұрғыдан түсінудің қысқаша тарихи контуры.	Дәріс – тәжірибе	Кеңестік және посткеңестік кеңістіктегі девианттық мінез-құлықты зерттеудің әртүрлі тәсілдерін талдау.	

3	Модуль 3. Мінез-құлықтағы ауытқулардың қалыптасу факторлары.	Девиантты мінез- құлық формаларының классификациясы. Психологиядағы «фактор» түсінігі. Факторлардың өзара әсері, факторлардың жиынтығы. Факторлардың әсер ету шарттары.	Дәріс – тәжірибе	Мұғалімдермен жұмыс жасауда мектеп психологының кәсіби ұстанымдарын көрсетіңіз.	
		2.Девиантты балалар мен жасөспірімдерге және олардың ата- аналарына психологиялық кеңес беру.	Практикалық тапсырмалар	Талдау жүргізу балаларға, жасөспірімдерге және олардың ата-аналарына психологиялық кеңес беру.	
4	Модуль 4. Агрессивті мінез- құлықты диагностикалау, алдын алу және түзетудің негізгі тәсілдері.	Агрессия және агрессивті мінез- құлық. Девиантты мінез-құлықты диагностикалаудың негізгі тәсілдері. Диагностикалық әдістер: бақылау, сауалнама, тестілеу, психологиялық эксперимент.	Жаттығу	Ата-аналармен және балалармен жұмыста бағдарламаны талдау.	
		Арнайы диагностикалық әдістер, бейспецификалық, девиантты мінез- құлықтың спецификалық формаларын диагностикалау, тұлғаның қалыптан тыс дамуын ерте диагностикалау девиантты мінез- құлықты дер кезінде түзетудің негізі болып табылады.	Практикалық тапсырма	Өртүрлі жас топтарындағы балалармен жұмыс істеу бағдарламаларын қарастырыңыз	
		Психопрофилактика, анықтамасы, принциптері. Агрессивті мінез- құлықтың психопрофилактикасы.	Топтық жұмыс	Отбасы мен мектеп арасындағы табысты өзара әрекеттесу үшін оқыту формаларын өткізу.	

5	Модуль 5. Суицидтік мінез-құлықты диагностикалау және түзету.	Балалар мен жасөспірімдердегі суицидтік мінез-құлықты ерте диагностикалау және алдын алу.	Практикалық оқыту	Балалар мен жасөспірімдердегі суицидтік мінез-құлықтың ерте диагностикасын және алдын алуды анықтау.	
		Әлеуметтік қауіпті жағдайда немесе қиын өмірлік жағдайда тұрған балалар мен отбасылар.	Топтық жұмыс	Қоғамдық қауіпті жағдайдағы немесе қиын өмірлік жағдайдағы балалар мен отбасыларды көрсету және талдау жасау.	
		Жасөспірім тұлғасының әлеуметтенуіндегі отбасының рөлі.	Практикалық тапсырма	Жасөспірім тұлғасының әлеуметтенуіндегі отбасының рөлін көрсетіңіз.	
6	Модуль 6. Девиантты мінез-құлқы бар балалар мен жасөспірімдермен әлеуметтік-психологиялық, профилактикалық және реабилитациялық іс-шаралар.	Девиантты мінез-құлықтың негізгі түрлері: қылмыс; маскүнемдік пен алкоголизм; «құмар ойыны – ойынға тәуелділік», «нашақорлық» және «нашақорлық» құбылыстары, жезөкшелік, жыныстық ауытқулар және жыныстық бұзылулар (бұзушылық).	Практикалық тапсырма	Девиантты мінез-құлық түрлерін қарастырыңыз, жіктеңіз, осы санаттағы балалар мен жасөспірімдерге арнайы көмекті анықтаңыз.	
		2. Қауіпті мінез-құлық және девиантты мінез-құлқы бар балалармен әлеуметтік-психологиялық, профилактикалық, реабилитациялық іс-шараларды құру ерекшеліктері.	Дәріс	Анықтаңызүшін алдын алудевиантты мінез-құлқы бар балалар.	
Барлығы: 72 сағат.					

Ескерту: 1 академиялық сағат – 45 минут.

6) Оқу процесін ұйымдастыру

Біліктілікті арттыру курстары келесі режимде ұйымдастырылады:

1. күндізгі оқыту;
2. қашықтықтан оқыту технологияларын пайдалана отырып оқыту.

Оқыту курстың оқу-тақырыптық жоспарына сәйкес ұйымдастырылады. Курстың ұзақтығы – 72 сағат.

Оқу процесі оқу пәндерінің жұмыс бағдарламалары, оқу және оқу-әдістемелік кешендері, сынақтық және диагностикалық материалдар негізінде, сондай-ақ АКТ құралдарын пайдалана отырып жүзеге асырылады. Оқу үдерісінде Инновациялық білім беру технологиялары орталығының материалдық-техникалық базасы пайдаланылады.

7) Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

Мыналарды қамтиды:

- нормативтік құжаттар;
- білім алушылардың деструктивті мінез-құлқының алдын алудың заманауи технологиялары бойынша арнайы зерттеулер жүргізу

8) Оқыту нәтижелерін бағалау

Курсты аяқтағаннан кейін студенттер курс тақырыптарының бірі бойынша презентация қорғайды.

Бағдарламада алынған білімнің тереңдігін анықтау үшін таныстыруды бағалау критерийлері анықталды:

1. курс тақырыптарының бірі бойынша материалды презентацияда көрсету;
2. берілген тақырып бойынша материалды баяндаудың нақты логикалық құрылымы;
3. интернеттен алынған материалдарды дұрыс қолданбау;
4. компьютерлік сауаттылық.

9) Курстан кейінгі сүйемелдеу

Курстан кейінгі сүйемелдеу бойынша іс-шаралар біліктілікті арттыру жөніндегі білім беру бағдарламасын іске асыратын ұйымның оқытушылары (тренерлері) мен біліктілікті арттыру курстарынан өткен педагогтардың әртүрлі байланыс құралдарын пайдалану арқылы өзара жүзеге асырылады. (электрондық пошта, бейнеконференция, платформалар, интернет платформалар, жедел хабаршылар және т.б.).

Бағдарлама бойынша біліктілікті арттыру курсынан өткен мұғалімдерге курстан кейінгі қолдау көрсету нысандары:

1. әдістемелік сүйемелдеу, ол мыналарды қамтиды: оқытушылардың (тренерлер) семинарлар мен вебинарлар өткізуі; «Білім алушылардың деструктивті мінез-құлқын алдын алудың заманауи технологиялары» курсын оқыту әдістемесі бойынша оқытушыларға кеңес беру;
2. іс-шаралар курсын аяқтағаннан кейін бірінші күнтізбелік жыл ішінде мұғалімнің орындауы.
3. бағдарламадан алған білімдерін тәжірибеде сәтті қолданатын мұғалімдерді ұйымдастыру шараларына қатысуға тарту; эксперименттік материалдарды жариялау.

№	Педагог іс-әрекеті	Оқытушының іс-әрекеті (тренер)	Аяқталу формасы
1.	Курс бойынша сабақты әзірлеу	Кеңес беру	Сабақтың конспект-жоспары
2.	Курсты оқыту әдістемесі бойынша консультациялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер өткізу	Кеңес беру	Іс-шаралар бағдарламасы

10) Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер

1. Акажанова А.Т. Кәмелетке толмағандардың қатыгездігі мен агрессивтілігінің психологиялық-педагогикалық мәселелері // Баяндамалар тезистері. халықаралық конференция – Шымкент, 2004. – 111-114 б.
2. Ескендірова А.У. Өртүрлі факторларға байланысты жасөспірімдердегі агрессия көрінісінің психологиялық ерекшеліктері. – кандидаттық диссертация. 19.00.07. Алматы, 2003 ж. атындағы АМУ Абай. - С.29.
3. Личко А.Е. Жасөспірімдердегі психопатия және мінез акцентуациялары. – Л.: Медицина, 1983. – 255 б.
4. Ковалев В.В. Балалық психиатрия: дәрігерлерге арналған нұсқаулық. – М.: Медицина, 1995. - 288 б.
5. Вострокнутов Н.В. Балалар мен жасөспірімдердегі деликвентті мінез-құлықтың типологиясы: әлеуметтік-рөлдік, эмоционалды-тұлғалық және психопатологиялық қауіп факторлары // Әлеуметтік дезадаптация: балалар мен жасөспірімдердегі мінез-құлық бұзылыстары. – М.: Грейл, 1996 ж. – 34 с.
6. Шерязданова Ж.Т., Дусманбетов Г.А. Қазақ жасөспірімі: тәуекел аймағына көшу // Қайнар хабаршысы. – Алматы, 2001. – No 3. – Б.79-93.
7. Личко А.Е., Попов Ю.В. Жасөспірімдердегі құқық бұзушылық, маскүнемдік, таксиге тәуелділік. – М, 1994. – Б.89-92.
8. Личко А.Е. Жасөспірімдік нашақорлық. – Л.: Медицина, 1991. – 304 б.

9. Личко А.Е. Жасөспірімдердегі психопатия және мінез акцентуациялары. – Ленинград: Медицина, 1983. – 255 б.
10. Джаманбалаева Ш.Е. Республикадағы нашақорлық пен маскүнемдік мәселелері // Әлеуметтанулық зерттеулер. – Алматы, 1998. №3. – С.43-44.
11. Кәмелетке толмағандардың қоғамға қарсы мінез-құлқының психологиясы және алдын алу / ред. Беличева С.А.- Түмен, 1985 .- Б.5-11.
12. Александров А.А. Жасөспірімдердегі мінез-құлық бұзылыстары психопатизация дәрежесін бағалау критерийлерінің бірі ретінде // Жасөспірімдердегі патологиялық мінез-құлық бұзылыстары. – Л., 1973.- Б.37-47.
13. Вроно Е.М., Ратинова Н.А. Психикалық сау жасөспірімдердегі аутоагрессивті мінез-құлықтың жасқа байланысты ерекшеліктері туралы // Суицидологиядағы салыстырмалы жас зерттеулері. – М., 1989. Б.38-46.
14. Ақажанова А.Т., Елшібаева Қ.Ғ. Жабық мекемелердегі психологиялық қызмет. Оқу құралы. – Алматы: Нұр-Принт, 2009. – 112 б.
15. Ақажанова А.Т. Кәмелетке толмағандардың девиантты мінез-құлқын психологиялық-педагогикалық түзету. – Алматы: ҚазМемЖенПИ, 2005. – 55 б.
16. Әуталипова У.И., Бапаева С.Т. Психология және ғылым мен техника теориясының практиктері. – Алматы: Нұрлы әлем, 2006. - 160 б.
17. Игумнов С.А. Балалар мен жасөспірімдер психотерапиясының негіздері. – М.: Психотерапия, 2001.- 176 б.
18. Желдақ И.М. Отбасы тәрбиесін түзету арқылы балалар мен жасөспірімдердің топтық психотерапиясы бойынша практикум. – М.: Жалпы білім беру институты. Зерттеу, 2001 – 240 б.
19. Менделевич В.Д. Девиантты мінез-құлық психологиясы. - оқу құралы. Санкт Петербург Сөйлеу. 2005.
20. Бадмаев О.А. Мектеп оқушыларының девиантты мінез-құлқын психологиялық түзету. М.; «Манифест» баспасы, 1997 ж.

Қосымша әдебиеттер

1. Башкатов И.П. Кәмелетке толмаған құқық бұзушылар топтарының психологиясы. М., 1993 ж.
2. Беличева С.А. Профилактикалық психологияның негіздері. М.: «Ресейдің әлеуметтік денсаулығы» консорциумының редакциялық-баспа орталығы, 1994. - 1225 б.206
3. Братус Б.С. Тұлға аномалиялары. М.: Мысль, 1988. - 304 б.
4. Братус Б.С., Сидоров П.И. Ерте алкоголизмнің психологиясы, клиникасы және алдын алу. М.: Мәскеу мемлекеттік университетінің баспасы, 1984. - 145 б.
5. Герасимов В.Н. Профилактикалық педагогика. - М.: В.У., 2000 ж.
6. Грищенко Л.А., Алмазов Б.Н. Үміттерді ақтамайтын балалар. Свердловск, 1991 ж.
7. Пирожков В.Ф. Қылмыстық психология. 2 кітапта. М., 1998 ж.